

Seuran oma pääoma tilinpäätöksessä on 250 693,78 euroa. Seuran pitkäaikaisen sijoitusten arvoksi on vuoden 2021 tilinpäätökseen merkitty 176 130,59 euroa. Pitkäaikaiset sijoitukset jakautuvat Seuralle ja rahastoille seuraavasti: Kotikielen Seura 3,9 %, Sanakirjasäätiö 36,1 %, Lauri Kettusen rahasto 31,8 %, E. A. Saarimaan rahasto 31,6 % ja Hesteon koululaiskielirahasto 1,6 %. Seuran ja Virittäjän pankkitalletusten kokonaismäärä on ollut tilikauden päättyessä 80 878,41 euroa, joista Virittäjän osuus on ollut 34 063,40 euroa. Vuoden 2021 taseessa vastaavaa ja vastattavaa on kumpaakin 258 824,70 euroa.

Virittäjän tuotot olivat vuonna 2021 ilman avustuksia yhteensä 54 427,31 euroa. Nämä tuotot ovat kertyneet tilausmaksuista (21 457,31 euroa) ja muista tuotoista (32 970,00 euroa). Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan myöntämä julkaisuavustus oli 21 000,00 euroa. Yhteensä Virittäjän tuotot olivat 69 669,32 euroa. Menoja kertyi 54 090,18 euroa. Suurimmat kulut aiheutuivat painatuksesta ja postituksesta (14 291,66 euroa) sekä henkilöstökuluista (31 083,75 euroa).

Virittäjän tulos vuodelta 2021 osoittaa 16 067,35 euroa ylijäämää.

Seuran tuotot koostuivat pääosin jäsenmaksuista, jotka olivat 3 401,75 euroa. Seuran varsinaisen toiminnan kulut olivat 5 970,27 euroa, ja ne koostuivat pääosin esiintyjäpalkkioista (2 050,00 euroa), jäsenkokousten järjestämisestä, rahaliikenteen kuluista sekä jäsen- ja viranomaismaksuista. Sijoitus- ja rahoitustoiminnan tulos oli 16 204,29 euroa, ja rahastoihin tuotoista siirrettiin 14 057,83 euroa. Seuran tulos vuodelta 2021 on 457,46 euroa alijäämäinen.

Kotikielen Seuran ja Virittäjän vuoden 2021 yhteinen tilinpäätös osoittaa tuottoja 89 768,92 euroa, kuluja 60 090,50 euroa, ja rahastoille siirrettiin 14 057,83 euroa. Ylijäämäksi muodostuu 15 609,89 euroa.

Helsingissä 14. maaliskuuta 2022

HENRI SATOKANGAS
Kotikielen Seuran sihteeri
seura@kotikielenseura.fi

HAVAINTOJA JA KESKUSTELUA

Lisää uusia lainaetymologioita suomen onomatopoeettisille sanoille

Perinteisen etymologisen näkemyksen mukaan onomatopoeettiset sanat ovat syntyneet johtamisen tai lainaamisen ulkopuolisella uudisluonnilla, joka perustuu äänen jäljittelyyn (ks. Juntila 2015: 246). Tällaista sanojen syntyprosessia Hermann Paul on kutsunut *alkusynnyksi*

(saks. *Urschöpfung*). Fennistisessä tai fennougristisessa kirjallisuudessa useat tutkijat (mm. Paavo Ravila, Erkki Itkonen ja Jorma Koivulehto) ovat kannattaneet alkusyntyä onomatopoeettisten sanojen alkuperän selityksenä (ks. Juntila 2015: 246–247).

Tämän kirjoituksen tarkoitus on esittää suomen onomatopoeettisille sanoille uusia lainaetymologioita ja näin argumentoida, että osa suomen onomatopoeettista sanastoa on myös lainautunut toisesta kielestä siinä missä muukin sanasto eikä alkusynty ole onomatopoeettisten sanojen ainoa alkuperän selitys. Tähän asti joillekin yksittäisille onomatopoeettisille sanoille tai pesyeille on jo esitetty lainaetymologioita (esim. Hummelstedt 2001; Hint & Anttila 2013), mutta enimmäkseen heikoin perustein (Junttila 2015: 190–191). Olen puolestaan aiemmassa artikkelissani (Kim 2015) pyrkinyt perustelemaan suomen onomatopoeettisten sanojen lainaetymologioita säännöllisten äännesubstituutioiden ja merkityksenvastaavuuksien valossa. Myös tässä kirjoituksessa esittelen lainaetymologioita tarkastelemalla äännesubstituutioita ja merkityksenvastaavuuksia.

Aiemmin esittämiini onomatopoeettisten sanojen lainaetymologioihin on suhtauduttu viimeaikaisessa etymologiassa tieto- ja tutkimuskirjallisuudessa pääosin myönteisesti (ks. Junttila 2019b; Eloranta & Jalava 2021) mutta osittain myös varauksellisesti. Varauksellisen suhtautumisen syinä ovat muun muassa onomatopoeettisten lainojen tutkimuksen vähäisyys ja se, että ”pelkkä äänteellinen motivaatio riittää selittämään minkä tahansa onomatopoeettisen sanan synnyn” (Junttila 2019b: 56), mikä kyllä pitää paikkansa. Silti näen, että lainaetymologia voi olla parempi alkuperäselitys kuin pelkkä äänteellinen motivaatio tai siihen perustuva alkusynty, varsinkin silloin kun sanan äänneasu ei muistuta sen kuvaamaa ääntä eli ei ole ikoninen. Tähän palataan pohdinnassa (s. 269).

Tässä kirjoituksessa esitän kahdeksan uutta lainaetymologiaa (itämeren-) suomen onomatopoeettisille sanoille, joista suurin osa on verbejä. Niistä kuusi osoitan (pohjois)balttilaislainoiksi, yhden (kanta)germaanilainaksi ja yhden

(kanta)skandinaavilainaksi. Etymologioiden esittelyn jälkeen kokoon niistä saadut havainnot sekä esitän pohdintaa jatkokutkimuksen aiheista.

Ennen lainaetymologioiden esittelyä käsittelen etymologointiin ja esitystekniikkaan liittyviä periaatteita. Etymologiaa esittäessäni käytän otsikkona tiivistettyä alkuperäväitettä, jossa etymologioitavan nykysuomen sanan tai sanojen jälkeen tulevat vasen nuoli ”←” ja mahdollinen lainalähde (ks. Junttila 2015: 53), esimerkiksi sm. *parkua* ← kgerm. *barkjan ’karjua’. Balttilaisissa lainaetymologioissa puolestaan en esitä tarkkaa lainalähdettä, vaan mainitsen pohjoisbalttia ilmaisevan lyhenteen ”baP” ja vertaan lyhenteellä ”vrt.” suomen sanaa nykyliettuan sanaan, jonka pohjoisbalttilaisen vastineen näen olevan sanan varsinainen lainalähde, esimerkiksi sm. *mouruta* ← baP, vrt. liett. *mauroti* ’muri, mylviä (isoista eläimistä)’. Pohjoisbalttia pidetään nykyään kielenä, joka on tarjonnut balttilaislainoja kantasuomelle, tarkemmin sanoen keskikantasuomelle (Kallio 2008: 266; Junttila 2017). Pohjoisbaltista ei kuitenkaan tiedetä paljon, joten en ole lähtenyt rekonstruoimaan pohjoisbalttilaisia lainalähteitä.

Tiivistetyissä alkuperäväitteissä on karsittu muitakin tietoja helppolukuisuuden vuoksi. Ensinnäkin esitän siinä etymologioitavana vain nykysuomen sanan tai sanat, vaikka ne on saatu jo kantasuomeen ja näin ollen niillä on usein vastineita lähisukukielissä. Tämä ratkaisu johtuu siitä, että jos esiteltäisiin kantasuomalainen rekonstruktio ja kaikki siitä periytyneet itämerensuomalaisten kielten sanat eri lyhenteineen, alkuperäväite muuttuisi liian vaikeaselkoiseksi ja veisi liikaa tilaa.

Esittelen tiivistetyissä alkuperäväitteissä vain yhden suomen sanan tai pari suomen sanaa koko pesyeestä, johon kuuluvat saman vartaloaineksen (tässä tapauksessa ns. fonesteemin) sisältävät mutta eri johdinaineksilla muodos-

tetut sanat eli korrelaatit (ks. Kulonen 2010: 21; Kim 2019: 35–43). Korrelaatit eivät ole toistensa kantasanoja, eli ne eivät ole johtosuhteessa keskenään. Tiivistettyihin alkuperäväitteisiin olen valinnut sanoja, jotka edustavat nähdäkseni parhaiten lainälähteitä. Tässä yhteydessä on huomattava, että lainoina esittämäni onomatopoeettiset sanat ovat sellaisia, jotka on muodostettu sopeuttamalla lainälähteitä omaperäisillä johtimilla. Tätä ilmiötä on kutsuttu morfologiseksi adaptaatioksi, ja se on havaittavissa usein esimerkiksi lainaperäisissä adjektiiveissa (Rauhala 2015: 35). Tässä kirjoituksessa käsiteltävistä suomen onomatopoeettisista verbeistä suuri osa on muodostettu *U*-verbijohtimella, joka on kontinuaatiivinen eli pitkäkestoista tekemistä ilmaiseva (Kulonen 2010: 23). Kontinuaatiivinen *U*-verbijohdin on tyyppillinen eläinten ääntelyjä jäljitteleville verbeille eli eläinääniverbeille (Kulonen 2010: 33), ja tässä kirjoituksessa käsiteltävistä onomatopoeettisista verbeistä suurin osa on juuri eläinääniverbejä.

Esittelen käsiteltävien suomen sanojen vastineita lähisukukielissä ja niiden kanssa samaan pesyeeseen kuuluvia korrelaatteja leipätekstissä. Käsiteltävien suomen sanojen ja niiden vastineiden merkityksenselitykset olen siteerannut suoraan tähänastisista suomen yleiskielen tai etymologisista sanakirjoista. En ole hyödyntänyt murreaineistoa, jossa ilmenee onomatopoeettisten sanojen värikästä monimerkityksisyyttä eli polysemiaa, sillä lainälähteistä ei ole havaittu vastaavanlaista polysemiaa. Lainälähteiden merkityksenselitykset olen lainannut indoeurooppalaisten kielten etymologisista sanakirjoista ja suomentanut ne sitten itse.

Lainaetymologiat

- (1) sm. *kaljua* ← baP, vrt. liett. *skālyti (-ija)* 'haukkua, ulvoa (esim. metsästyskoirista)' (Fraenkel 1955–65: 794)

Suomen kaakkoismurteissa, enimmäkseen etelä- ja keskikarjalaisissa murteissa sekä Inkerin suomalaismurteissa, on tietoja *kalj-alkuisista huutamista merkitsevistä verbeistä *kaljua*, *kaljahtaa* ja *kaljahdella*, esimerkiksi *Niihä sie kaljut ko messäpeto* (SMS; Vahviala); *Älähä sie lapsel nii kovast kaljahte!* (SMS; Metsäpirtti). Vaikka näillä sanoilla on suppea murrelevikki, niille löytyy vastineita lähisukukielistä: karjalan *kaljuo* (~ *kaľľuo*) 'huutaa, kiljua', *kaljahtoa* 'karjaista, huutaa', vatjan *kaljua*, *kaľľua* 'karjua' sekä viron *kaljuda* 'huutaa, karjua' ja *kaljutada* (SSA s.v. *kaljua*). Viimeksi mainitut virolaisverbit esiintyvät tosin vain rannikkomurteisiin kuuluvassa Kuusalan murteessa (VMS), joten ne voivat olla suomalaislainaa.

Vaikka suomen kielessä mainitut sanat ovat harvinaisia, sekä *Suomen kielen etymologinen sanakirja* (SKES) että *Suomen sanojen alkuperä* (SSA) sisältävät sana-artikkelin *kaljua*. SKES toteaa kyseisen verbin olevan "ilmeisesti onomatop. sana" ja vertaa sitä sanoihin *kaljata* 'vinkua, suhista', *karjua* ja *kiljua*, joista ensin mainittua ei esiinny edes *Suomen murteiden sanakirjassa* (SMS). Myös SSA vertaa *kaljua*-verbiä SKES:n tapaan *karjua*- ja *kiljua*-verbeihin, mutta SKES:stä poiketen katsoo sen kuuluvan samaan pesyeeseen kuin *kaljauttaa* 'lyödä, kajauttaa, iskeä', *kaljaus* 'kajaus, isku, tärähdys' sekä karjalan *kaljata* 'iskeä, lyödä' ja *kalju* 'kuuluva isku, kolaus'. SSA vertaa koko *kalj*-pesyettä myös sanoihin *kalauttaa* ja *kalista*.

SSA:n rinnastuksen vahvistamiseen kuitenkin tarvitaan sen perustelua, voiko lyömisen tai siitä aiheutuvan äänen merkityksestä johtua huutamisen merkitys. Rinnakkaistapauksia ei kuitenkaan ole helppoa löytää. Näkemykseni mukaan huutamista merkitsevät *kalj-alkuiset verbit ovat pikemminkin eri perua kuin lyömisen ääntä kuvaavat *kal-alkuiset verbit. Esitän edellisten huutamista mer-

kitsevien *kalj-alkuisten verbien olevan lainaa pohjoisbaltin verbistä, joka vastaa nykyisen liettuan verbiä *skālyti* (Fraenkel 1955–1965: 794). Verbin *kaljua* sanansisäinen konsonantti *-j-* selittyy sillä, että se on lainattu ilmeisesti sen yksikön kolmannen persoonan muodossa *skālija*. Junttila (2019a: 107) huomauttaakin, että yhtäkään balttilaisperäistä verbiä ei ole lainattu infinitiivimuodossa. Sanansisäisen *-j-*konsonantin sisältää myös esimerkiksi verbi *parjata*, jonka lainaoriginaalina on esitetty liettuan verbin *barti* ’moittia, säättä’ preteritin ensimmäisen persoonan muotoa (*bariau*) vastannut asu (Junttila 2015: 216). Liettuan verbi *skālyti* kuvaa (mm. metsästyskoiran) huutamista tai moittimista, kuten Fraenkelin sanakirja mainitsee, joten sen semanttinen vastaavuus *kalj-alkuisten sanojen kanssa olisi moitteeton.

Tähänastisten etymologisten sanakirjojen vertaamat *karjua* ja *kiljua* voidaan olettaa *kalj-vartalon äänteellisiksi varianteiksi. Nikkilä (1999: 137) onkin jo esittänyt *karjua*-verbin muodostuneen *kaljua*-verbistä konsonantinvaihdon *l > r* kautta. Samasta konsonantinvaihdosta on runsaasti esimerkkejä paitsi onomatopoeettis-deskriptiivisessä myös muussa sanastossa. Onomatopoeettisille sanoille vokaalivaihtelu on hyvin yleistä, ja niissä ensi vokaali *i* kuvaa korkeaa tai kimeää ääntä (Jääskeläinen 2015: 119), joten verbin *kiljua* muodostaneen vokaalivaihtelun voidaan olettaa motivoituneen juuri kimeä-äänisen huutamisen jäljittelystä.

- (2) sm. *mouruta* ← baP, vrt. liett. *mauroti* ’murista, mylviä (isoista eläimistä)’ (Fraenkel 1955–1965: 417)

Suomen *mouruta*-verbi kuvaa murisevaa ja valittavaa ääntä (KS). Sen vastineita esiintyy kaikissa lähisukukielissä vepsää ja vatjaa lukuun ottamatta: karja-

lan *mouruta*, pohjoisviron *mōurama*, eteläviron *mōurama* ja liivin *mour* (YSuS s.v. *moura-). Kallion Yhteissuomalaisessa sanastossa (mp.) on rekonstruoitu näiden vastineiden perusteella kantasuomalainen verbivartalo *moura-. Vartalon *mour-etuvokaalistumia ovat suomen *möyrytä* ja *möyrätä* sekä karjalan *möyrytä* ja *möyreeä* (SSA s.v. *möyrytä*).

Itämerensuomalainen onomatopoeettinen *mour*-pesye ja sen lähtökohtana oleva *moura-vartalo voidaan esittää balttilaislainoiksi. Liettuassa esiintyy isojen eläinten murisemista kuvaava verbi *mauroti* (Fraenkel 1955–1965: 417), jonka pohjoisbalttilainen vastine lienee *mour*-pesyeen lainalähde. Useissa itämerensuomalaisiin kieliin saaduissa balttilaislainoissa alkuperäinen *a*-vokaali edustuu *o*:na, esimerkiksi sm. *lohi* vrt. liett. *lašis*; sm. *louhi* ’kivikko, kiven kolo; iso kivi’ ~ *louhia* vrt. liett. *laužti* ~ *laužyti* ’murtaa’; sm. *toe* vrt. liett. *takišas*, latv. *tacis*, *tace* ’kalapato.’¹ Suomessa ja karjalassa esiintyy myös toinen onomatopoeettinen verbi *mauruta* ’naukua, marista; jankuttaa; kättää, mankua (NS)’, joka näyttäisi edustavan alkuperäistä balttilaista *a*-vokaalia, mutta se on levikiltään suppeampi kuin *mouruta*. On kaksi mahdollisuutta: joko se on myöhäisempi variantti kuin *mouruta* tai sen vastineita muista lähisukukielistä on kadonnut. Jälkimmäistä vaihtoehtoa tukisi ainakin se, että latviassa on verbi *mauruoti*, jota on pidetty itämerensuomalaisena lainana (SKES s.v. *mauruta*). Varmaa vastausta tähän ei kuitenkaan ole mahdollista saada.

Äänteellisestä näkökulmasta on huomattava myös, että balttilaislainoissa alkuperäinen äänneyhtymä *-aur-* on

1. Kaikki esimerkkeinä esittelemäni sanarinnastukset, joissa esitetään balttilaisia lainaetymologioita, olen poiminut Junttilan väitöskirjasta (2015). Kaikki ne alkuperäiset lähteet, joihin Junttila viittaa käsitellessään kyseisiä etymologioita, löytyvät samasta teoksesta, enkä toista niitä tässä.

substituoitu metateesin tuloksena äänne-yhtymällä *-arw-* ~ *-orw-*, esimerkiksi sm. *karva* vrt. liett. *gauras*; sm. *torvi* vrt. liett. *taurė* 'kuppauksarvi; puinen malja'. Se, miksi verbissä *mouruta* alkuperäiselle *-aur-*-yhtymälle ei ole tapahtunut metateesiä, voi selittyä ikonisella nativisaatiolla, jossa pyritään säilyttämään sanan ikonisuus vastustamalla sitä uhkaavia äänne- ja muutosmuutoksia (Junttila 2019b: 41). Esimerkiksi kuovia tarkoittavalle *kauru-*sanalle, jonka lainalähteeseen verrataan latvian sanaa *gaura* 'koskelo', katsotaan kokeneen juuri ikonisen nativisaation (Junttila 2015: 184).

- (3) sm. *mellakka*, *melu*, *melske* ← ksk. **smell-* 'pamaus' (Hellquist 1922: 805)

Nykysuomessa vakavanlaatuista levottomuutta tai väkivaltaista mielenosoitusta tarkoittavalla sanalla *mellakka* on NES:n (s.v. *mellakka*) mukaan vastine ainoastaan karjalassa, ja se on selitetty ”johdokseksi ääntä kuvaavasta vartalosta, josta on muodostettu myös verbi *mellastaa*”. Saman vartalon vastineita näyttää esiintyvän myös etelä- ja pohjoisvirossa, joissa on *möllata*, *-da* 'meluta, riehua, raivota' ja *möll* 'melu, meteli'. Vartalon sisäinen geminaatta *-ll-* on lyhentynyt sanoissa *melu* ja *melske*, joista ensimmäisellä on vastineita etelä- ja pohjoisvirossa (*mölu*). On myös ajateltu sanan *melu* ensi vokaalin *e* labiaalistuneen, minkä tuloksena on saatu *möly* (Aikio 2009: 33).

Tähän asti esitetystä etymologiasta huolimatta vartalon *mel(l)-* äänneasu ei oikeastaan vaikuta assosioituvan mihinkään konkreettiseen ääneen. Sitä paitsi se sisältää ensi tavun *e:n*, jota on pidetty onomatopoeettisessa sanastossa harvinaisena (Mikone 2002: 75). Kyseiselle vartaloainekselle esitän lainalähteeksi pamausta kuvaavan kantaskandinaavisen sanavartalon **smell-*, joka on rekonstruoitavissa seuraavien sano-

jen perusteella: nykyruotsin *smäll* (muinaisruotsin *smäl*), nykytanskan *smæld* ja nykyislannin *smellur* (Hellquist 1922 s.v. *smälla*). Merkityksenkehitys kovasta äänestä levottomaan tilanteeseen, ts. sekasortoon (mm. mielenosoitus, sota), ei ole poikkeuksellinen onomatopoeettisessa sanastossa, esimerkiksi *Kaatu- van kuorman rytinä* ~ *Komppanian tullessa rajalle rytinä oli jo alkanut* (KS s.v. *rytinä*) (lisää esimerkkejä sekasortoa kuvaavista onomatopoeettisperäisistä sanoista ks. Kim 2019: 62–85).

- (4) sm. *mylviä* ← baP, vrt. liett. *mulvyti* 'itkeä, ulvoa' (Fraenkel 1955–1965: 471)

Nykysuomessa verbi *mylviä* kuvaa jylisevällä äänellä huutamista tai sellaisen pitämistä (KS). Sillä ei ole ainoatakaan vastinetta sukukieliissä. NES (s.v. *mylviä*) mainitsee, että se on selitetty ”johdokseksi huutamisen ääntä jäljittelevästä vartalosta”, eikä sille ole esitetty lainaetymologiaa. Sana kuitenkin näyttää olevan balttilaislainaa. Liettuassa on itkemisen tai parkumisen ääntä kuvaava verbi *mulvyti* (Fraenkel 1955–1965: 471). Kyseinen liettuan verbi on takavokaalinen, mutta joissakin balttilaislainoiksi hyväksytyissä sanoissa näkyekin sekundäärinen etuvokaalistuminen, esimerkiksi *ryhmä* vrt. liett. *trukšmas* 'jono; ryhmä, parvi'; sm. *synkkä* vrt. liett. *sunkus* 'raskas'; sm. *tyhjä* vrt. liett. *tuščias* 'tyhjä; köyhä; turha'.

Etymologiaa voi horjuttaa *mylviä*-verbin suomeen rajoittuva levikki, koska se näyttää liian suppealta ollakseen keskikantasuomesta periytyvä. On kuitenkin kaksi balttilaislainaksi hyväksytyä sanaa, jotka levikiltään rajoittuvat suomeen: sm. *siikanen* vrt. liett. *dygas* 'oka', latv. *dīgs* 'itu; oras; alku'; sm. *vuota* vrt. liett. *oda* 'nahka; vuota', latv. *āda* 'vuota; nahka; iho ym.' (Suhonen 1980: 205). Myös onomatopoeettisille sanoille harvinainen sanan-

sisäinen konsonanttiyhtymä *-lv-* tukisi kyseisen sanavartalon lainaperäisyyttä.²

- (5) sm. *myykiä* 'ammua (lehmä, vasikka)' ← baP, vrt. liett. *mūkti* 'ammua, karjua (esim. karjasta)' (Fraenkel 1955–1965: 470)

Lehmän tai vasikan ääntelyä jäljittelevä verbi *myykiä* on nykysuomen yleiskielessä tuntematon, mutta siitä on saatu tietoja Varsinais-Suomen itäosassa ja läntisellä Uudellamaalla puhutuista murteista (SSA s.v. *myykiä*). Myös Lönnrotin sanakirja sisältää sanan merkityksenselityksessä 'böla, råma' (Lönnrot 1874 s.v. *myykiä*). Marginaalisuudesta huolimatta sanan vastineita esiintyy kaikissa lähisukukielissä paitsi vepsässä: karjalan *myykeä*, vatjan *müütsiä*, pohjoisviron *möögima* (myös *müügima*), eteläviron *müügimä* ja liivin *migō* (YSuS s.v. *müüki-*). Näiden vastineiden perusteella on rekonstruoitu kantasuomalainen sanavartalo **müüki-* (mp.).

Itämerensuomen *myyk-*pesyeelle ja sen lähtökohtana olevalle kantasuomalaiselle **müüki-*vartalolle esitän balttilaisen lainaetymologian.³ Liettuassa esiintyy onomatopoeettinen ammunista jäl-

2. Vastaesimerkinä tästä on ainakin nyky-suomessa yleinen *ulvoa*, jota tähänastiset etymologiset sanakirjat pitävät onomatopoeettisena. SKES:n (s.v. *ulvoa*) mukaan "eräät tutkijat" ovat arvelleet *ulvoa*-verbin kanssa yhteen kuuluvan ruotsin verbin *ulva* 'ulvoa, vonkua', joka on johdos sanasta *ulv* 'susi'. En kuitenkaan ole saanut selville, keitä "eräät tutkijat" ovat. Kyseinen ruotsin verbi ei kuitenkaan voi olla verbin *ulvoa* lainalähde, sillä *ulvoa* on rekonstruoitu jopa varhaiskantasuomeen asti (**ulwa-w-*; YSuS s. v. *ulvo-*).

3. Kiitän vertaisarvioijaa siitä huomiosta, että *myykiä*-verbiä käsittelee myös Ahti Rytkönen (1935: 98), joka vertaa sanaa sellaisiin ammunista jäljitteleviin indoeurooppalaisten kielten sanoihin kuin latinan *mugio*, muinaiskreikan *mūkáomai*, venäjän *myčát*, keskilylaksan *mūhen* jne. Nähdäkseni Rytkösen vertaus ei kuitenkaan ole varsinaisen etymologinen selitys, eikä mikään kyseisistä indoeurooppalaisten kielten sanoista sovi kantasuomen **müüki-*sanana lähteeksi.

jittelevä verbi *mūkti* (Fraenkel 1955–1965: 470), jonka pohjoisbalttilainen vastine sopisi lainalähteeksi ensi vokaalin etisyydestä huolimatta. Kuten edellä on mainittu, ensi tavun *u*-vokaalin etuvokaalistuminen näkyy muissakin balttilaislainoissa.

Verbi *myykiä* vaikuttaa ikoniselta sen kuvaamaan ääntelyyn eli ammuniseen nähden, joten herää kysymys, miksi suomessa se on marginaalinen. Voidaan olettaa ainakin, että se on harvinaistunut juuri verbin *ammua* takia, joka on nyky-suomessa varsin yleinen lehmän ääntä jäljittelevä verbi. Toisaalta lampaan ääntelyä jäljittelevä verbi *määkiä* on yleiskielinen ja laajalevikkoinen murteissa. Tällekin verbille löytyy vastineita kaikista lähisukukielistä paitsi vepsästä (karjalan *meäkie*, vatjan *määkkiä*, pohjoisviron *määgima*, eteläviron *määgmä*, liivin *mägō*), ja näiden perusteella on rekonstruoitu kantasuomalainen sanavartalo **määki-* (YSuS s.v. *määki-*). Herää kysymys, voisiko kyseinen verbivartalo olla **müüki-*vartalon äänteellinen variantti eikä puhtaasti alkusyntyyn pohjautuva, vaikka sen äänneasu on hyvin ikoninen sen jäljittelemään lampaan ääntelyyn nähden. Tätä mahdollisuutta tukisi ainakin *myykiä-* ja *määkiä-*verbien identtinen levikki itämerensuomalaisissa kielissä.

- (6) sm. *parkua* ← kgerm. **barkjan-* 'karjua' (Kroonen 2013: 53)

Nyky-suomessa yleinen *parkua*-verbi kuvaa KS:n mukaan 'kovalla valittavalla, raastavalla äänellä huutamista' tai 'suureen ääneen itkemistä'. Samaan pesyeseen kuuluvat muun muassa *parakaista*, *parahtaa* ja *parku*. Verbin vastineita ovat inkeröisen *parkua* sekä aunuksenkarjalan *parkua*, *parku*, *parrata* ja *parahella* (SSA s.v. *parkua*). Viron murteissa *parguda*-verbiä SKES ja SSA pitävät suomesta lainautuneena. Samaten suomesta on lainattu pohjois- ja inarinsaamen *bar-*

got (SSA s.v. *parkua*). SKES (s.v. *parkua*) esittelee myös komin *parginj* ja mansin *pūrquam*, mutta nämä eivät ole itämerensuomen *park*-alkuisten sanojen vastineita. Saarikiven (2018: 338) tutkimuksessa komin *parginj* on esitetty itämerensuomesta lainattuna.

Lähinnä itämerensuomen pohjoisryhmässä esiintyville *park*-alkuisille sanoille löytyy äänteellisesti ja semanttisesti vakuuttava lainalähde. Se on kantagermaaminen karjumista ilmaiseva verbivartalo **barkjan-*, josta on periytynyt esimerkiksi islannin *berkja* 'ylpeillä' (Kroonen 2013: 53). Kyseisen kantagermaamisen vartalon äänneasu ja merkitys vastaavat suomen *parkua*-verbiä ja itämerensuomen pohjoisryhmän *park*-pesyettä niin suoraan viivaisesti, että niiden lainasuhde ei kai vanne lisää perusteluja, vaikka *parkua*-verbi on muiden tässä kirjoituksessa käsiteltävien suomen onomatopoeettisten sanojen tapaan muodostettu kontinuaatiivisella *U*-verbijohdimmella (ks. s. 264).

- (7) sm. *riekkua*, *riekua* 'huutaa, parkua; kiekua' ← baP, vrt. liett. *rėkti* 'huutaa; moittia; itkeä' (Fraenkel 1955–1965: 716)

Verbi *riekkua* kuvaa nykysuomessa 'joutavanpäiväistä suuriäänistä ja -eleistä esiintymistä' (KS). Lounaismurteissa ja hämäläismurteissa esiintyy myös huutamista merkitsevä verbi *riekua*, jonka taipuessa sanansisäinen *k*-konsonantti kokee astevaihtelun eli muuttuu *v*:ksi, esimerkiksi *rievun*, *rievut* (SSA s.v. *riekkua*). Kyseinen verbi on esiintynyt vuoden 1642 Raamatussa: *riecucat* [= nyk. suomennos 'nostakaa sotahuuto'] (mp.). Ainoa varsinainen pesyeen vastine lähisukukielissä on karjalan *prieku* 'huvi, ilonpito, vallattomuus; kumma, ihme', kun taas muita lähisukukielissä esiintyviä samantapaisia verbejä, kuten karjalan verbiä *riekkuo* 'keikkua, heilua, riippua; kiekua' ja viiron murteellista verbiä *riegustada* 'par-

kua, rääkyä', on pidetty suomesta lainattuina (mp.).

Verbeille *riekkua* ja *riekua* esitän balttilaisen lainaetymologian. Liettuassa esiintyy huutamista, moittimista tai itkemistä ilmaiseva verbi *rėkti* (Fraenkel 1955–1965: 716), joka äänteellisesti ja semanttisesti vastaa mainittuja suomen verbejä ongelmitta. Liettuun *ė*:n, joka palautuu kantabaltin pitkän *e*:hen, on katsottu edustuvan suomessa diftongina *ie*, esimerkiksi sm. *siemen* vrt. liett. pl. *sėmenys* 'kylvös'; sm. *vielā* vrt. liett. *vėl* 'jälleen; toisaalta', *vėliai* 'myöhään', latv. *vēl* 'vielä, kuitenkin, edelleen'. Perinteisesti balttilaislainojen alkuperäisen sanansisäisen yksinäisklusiilin on katsottu esiintyvän sellaisenaan. Junttila (2019b: 64) kuitenkin esittää, että "pitkän tavuaineksen jälkeiset geminaatat ovat varmaankin yleistyneet kantasuomessa merkitykseltään ekspressiivisistä lainoista alkaen, ja tämä kehitys on saattanut alkaa jo balttilaiskontaktien kauden aikana". Niinpä verbin *riekkua* sisäinen geminaatta *-kk-* ei ole esteenä balttilaiselle lainaetymologialle. Lisäksi muidenkin balttilaisperäisten onomatopoeettisten sanojen sisäisissä klusiileissa on havaittavissa kvantitatiivista vaihtelua, esimerkiksi *rankua* ~ *ronkkua* (Kim 2015: 136–138).

Verbin *riekkua* osalta esittämäni balttilainen lainaetymologia näyttää semanttisesti kestävämmältä kuin Nikkilän (1981: 70–71) esittämä, jonka mukaan *riekkua*-verbin lisäksi myös *riekko* 'vallaton; nuori, raju (esim. hevonen)' ja *riekkeä* olisivat lainautuneet kantagermaanisesta sanavartalosta **sprėkia-*, josta ovat periytyneet muun muassa muainaisnorjan *sprrekr* 'reipas, vikkela', norjan *sprrek* 'reipas, vilkas' ja ruotsin Norlannin murteessa esiintyvä *språker* 'rohkea, iloinen; loistava'. Vaikka tähänastiset etymologiset sanakirjat yhdistävät sanat *riekkua* ja *riekko* samaan pesyeeseen, ne lienevät pikemminkin eri perua; *riekkua* lienee siis balttilaislainaa, *riekko* taas germaanisesta lainaa.

- (8) sm. *uukahtaa* 'äännähtää, vastata (piilosilla)' ← baP, vrt. liett. *ūkauti* 'huutaa; huhuta (esim. huuhkajasta)' (Fraenkel 1955–1965: 1160)

Onomatopoeettisen verbin *uukahtaa* merkityksenselityksenä NS mainitsee 'äännähtää »uu«'. Nykysuomessa kyseinen verbi on harvinainen, sillä KS ei enää sisällä sitä. Verbi ei liene koskaan ollutkaan yleiskielinen, vaikka NS sisältää sen, koska NS:ssä on tunnetusti runsaasti murteellisia aineksia. SKES:n (s.v. *uukata*) mukaan verbistä on tietoja paikoin savolaismurteista sekä keskisuomalaisista ja eteläpohjanmaalaisista murteista. Muita *uuk-alkuisia onomatopoeettisia sanoja ovat paikoin savolaismurteissa ja Inkerin suomaismurteissa tunnettu *uukkaa* 'äännellä, huudahdella, antaa merkkihuutoja (esim. joutsen, lammas, piilosilla olija)' ja eteläpohjalaismurteissa tunnettu *uukuttaa* 'huutaa, huhuilla; ulvoa (susi)', joista jälkimmäinen esiintyy myös Gananderin sanakirjassa (mp.). Vastineita ovat etelä- ja aunuksenkarjalan *uukkoa*, *-ua* 'äännellä, huutaa »uu«' (esim. joutsen, piilossa olija); kumahdella, ulvahdella (jää)', *uukahtoa* 'äännähtää', *uukuttaa* 'huudella (etsijälle piilosilla)', vatjan Joenperän kylän murteen *ūkkama*, *ūkkima* 'huutaa, kiljua', *ūkahtama* 'huudahtaa' sekä viron murteelliset *uukama*, *uukima* 'huutaa, kirkua' (mp.).

Itämerensuomen **uuk(k)*-alkuiset verbit vaikuttavat synkronisesti hyvin ikonisilta, joten ne voivat hyvinkin olla alkusyntyyn pohjautuvia. Silti liettuassa on sekä äänneellisesti että semanttisesti hyvin samantapainen verbi *ūkauti* 'huutaa; huhuta (esim. huuhkajasta)' (Fraenkel 1955–1965: 1160), jonka pohjoisbalttilainen vastine sopisi itämerensuomen *uuk(k)*-alkuisten onomatopoeettisten sanojen lähteeksi. *uukk-alkuiset verbit näyttävät *riekkuu*-verbin tapaan mukautuneen (C)VVCCV-rakenteeseen, jonka Junt-

tila katsoo vakiintuneen ekspressiivisten sanojen kautta (ks. *riekkuu*-sanan etymologiaa).

Yhteenveto ja pohdintaa

Tässä kirjoituksessa olen esittänyt kahdeksan lainaetymologiaa suomen onomatopoeettisille sanoille. Niissä ei ole ollut huomattavaa poikkeamaa tähän asti säännöllisinä pidetyistä äännesubstituutioista, paitsi *mouruta* (*mauruta*) -verbin lainaetymologiassa, jossa *-aur*-äänneyhtymän säilyminen kuitenkin selittyy ikonisella nativisaatiolla. Osassa balttilaisperäisiksi osoittamistani sanoista on havaittu myös ensimmäisen labiaalivokaalin etuvokaalistumista ja sanansisäisen *k:n* geminoitumista, mutta ne ovat sellaisia äänneellisiä seikkoja, joita on havaittu myös muissa balttilaislainoiksi hyväksytyissä sanoissa.

Osa käsittelemistäni onomatopoeettisista sanoista on sellaisia, joiden äänneasu ei muistuta sanojen tarkoitteena olevaa ääntä tai ääntelyä eli ei ole ikoninen: niitä ovat muun muassa *kaljua*, *mellakka*, *mylviä* ja *parkua*. Voidaan kysyä, kuinka vakuuttavaa on väittää näiden sanojen syntyneen äänen tai ääntelyn jäljittelystä. Se, missä määrin sanan äänneasu on ikoninen, on paitsi subjektiivista ja tulkinnanvaraista myös lopulta sovinnonvaraista, mihin vaikuttaa se, mitä kieltä tai kieliä puhuja hallitsee. Kun lainanantajakielten taholta löytyy sellaisia sanoja, joita voidaan perustella onomatopoeettisten sanojen lainalähteiksi säännöllisten substitutioiden valossa, etymologiselta kannalta perustellumpi alkuperäselitys olisi lainaetymologia kuin äänen jäljittelyyn perustuva alkusynty.

Tässä kirjoituksessa esitellyistä lainaetymologioista suurin osa koskee siis balttilaista lainanantajakieltä, nykyterminologian mukaan pohjoisbalttia. Balttilaislainoiksi osoittamani onomatopoeettiset sanat ovat eläinten huutoa tai ääntelyä jäljitteleviä. Tämä on ymmärrettävää ja jopa

odotettavissa, sillä pohjoisbaltista on lainattu runsaasti eläinten nimityksiä (Suhonen 1980: 208). On johdonmukaista olettaa, että eläinten nimityksiä lainatessa on samalla kulkeutunut myös niiden äänteilyä jäljitteleviä sanoja.

Suurin osa lainoiksi osoittamistani onomatopoeettisista sanoista poikkeaa äännerakenteeltaan (itämeren)suomen onomatopoeettisten sanojen tyypillisimmästä äännerakenteesta, jossa alkuaines, niin sanottu fonesteemi, koostuu yksinäisistä alku- ja jälkikonsonantista sekä lyhyestä ensi vokaalista eli on rakenteeltaan CVC- (Kulonen 2010: 91). Tämänrakenteisille fonesteemeille näyttää löytyvän vastineita jopa suomen etäsuku-kielistä, enimmäkseen mordvalaiskielistä (Kim 2018). Lainoiksi osoittamani sanat sisältävät puolestaan ensitavun diftongin (*mouruta*, *riekkuu*), ensitavun pitkän vokaalin (*myykiä*, *uukahtaa*) ja sanansäisen geminaatan (*riekkuu*, *uukka*) tai harvinaisen konsonanttiyhtymän (*mylviä*). Erityisesti balttilaislainoiksi osoitettavien onomatopoeettisten sanojen joukossa ensitavun diftongin osuus näyttää keskeiseltä: sen sisältävät muun muassa *haukkua* (Suhonen 1992: 415–416), *mouruta* (~ *mauruta*), *paukkua* (Kim 2015: 133–134) ja *raukua* (Kim 2015: 136–138).⁴ Herää kysymys, olisivatko suomen onomatopoeettisten sanojen ensitavun *au-* ja *ou-*diftongit alun perin balttilaislähtöisiä. Lisäksi juuri balttilaisperäisiksi osoitettavissa onomatopoeettisissa sanoissa näkyy ensitavun vokaalien *a:*n ja *o:*n vaihtelu, esimerkiksi *mouruta* ~ *mauruta*; *paukkua* ~ *poukkaa*; *rankua* ~ *ronkkua*. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan

4. Junttila (tekeillä 77–78; 2019b: 54) pitää verbeille *haukkua* ja *raukua* esittämiäni balttilaisia lainaetymologioita epävarmoina merkityseron takia. En kuitenkaan näkisi sen enempää huutamisen ja haukkumisen kuin valittamisen ja raakumisenkaan välillä niin jyrkkää merkityseroa, että ne eivät voisi olla balttilaista alkuperää. (Ks. myös Kim 2015: 139.)

voida tehdä mitään varmaa päätelmää siitä, miten ja missä määrin lainaperäiset onomatopoeettiset sanat ovat vaikuttaneet ylipäänsä (itämeren)suomen onomatopoeettisen sanaston äännerakenteen vakiintumiseen ja variointiin, vaan aiheesta tarvitaan lisää tutkimusta.

Uskottavien onomatopoeettisten sanojen lainaetymologioiden määrän kasvu voi vahvistaa sen, että onomatopoeettiset sanat voivat lainautua kielestä toiseen muun sanaston tapaan. Nähdäkseni suomen onomatopoeettinen sanasto koostuu seuraavista neljästä pääryhmästä: 1) kantasuomea edeltäneisiin kielimuotoihin (enimmäkseen länsiuraaliin) palautuvista vanhoista aineksista (ks. Kim 2018), 2) eri lainanantajakielistä lainautuneista aineksista, 3) näiden kahden ryhmän ainesten pohjalta äänteellisesti varioiduista aineksista (vrt. Kulonen 1996: 26) ja 4) kantasuomessa tai sen jälkeisissä kielimuodoissa syntyneistä aineksista, jotka pohjautuvat puhtaasti äänen jäljittelyyn eli alkusyntyyn. Pyrin jatkossa hahmottamaan koko suomen onomatopoeettisen sanaston historiallista muodostumista ja kerrostumia näiden neljän ryhmän jakoon perustuen.

JEONGDO KIM
kj7321@gmail.com

Kirjoittaja on Helsingin yliopistosta valmistunut filosofian tohtori.

Lähteet

- AIKIO, ANTE 2009: *Saami loanwords in Finnish and Karelian*. Oulu: Oulun yliopisto.
- ELORANTA, VILLE & JALAVA, LOTTA 2021: *Sana sanasta. Suomen kielen jäljillä*. Helsinki: Tammi.
- FRAENKEL, ERNST 1955–1965: *Litauisches etymologisches Wörterbuch 1–2*. Göttingen.
- HELLQUIST, ELOF 1922: *Svensk etymologisk ordbok*. Lund: C. W. K. Gleerups Förlag.

- HINT, MATI & ANTTILA, RAIMO 2013: Hajamärkusi kauaoodatud etümoloogiate puhul. – *Keel ja Kirjandus* 4/2013 s. 285–295.
- HUMMELSTEDT, CHRISTER 2001: Kommentti: Osmo Nikkilä, Lainat ja ekspressiivisyys ruotsalaisten lainasanojen valossa. – Juha Leskinen (toim.), *Itämerensuomalaista ekspressiivisanaston tutkimusta* s. 124–130. Suomen kielen laitoksen julkaisuja 42. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- JUNTTILA, SANTERI 2015: *Tiedon kumuloituminen ja trendit lainasanatutkimuksessa. Kantasuomen balttilaislainojen tutkimushistoria*. Helsingin yliopisto.
- 2017: Kantasuomen balttilaiskontaktien aika ja paikka. <https://blogs.helsinki.fi/santerijunttila/files/2018/11/Kantasuomen-balttilaiskontaktien-aika-ja-paikka-p%C3%A4ivitettyin%C3%A4.pdf> (27.1.2022).
- 2019a: Haastavaa etymologiaa. – Santeri Junttila & Juha Kuokkala (toim.), *Petri Kallio Rocks. Liber semisaecularis 7.2.2010* s. 100–109. Helsinki: Kallion etymologiseura.
- 2019b: Lähtökielen sanansisäisten soinnittomien klusiilien edustus kantasuomen balttilaislainoissa. Osa II. Edustus kohdekielen pitkän tavuaineksen jäljessä. – *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakausikirja* 97 s. 35–73. <https://doi.org/10.33340/susa.76433>.
- (tekeillä): Kantasuomen balttilaislainat. A–H. Monografian käsikirjoitus. <https://blogs.helsinki.fi/santerijunttila/files/2020/04/Kantasuomen-balttilaislainat-A%E2%80%93H-%E2%80%93II-luonnos-logo.pdf> (27.1.2022).
- JÄÄSKELÄINEN, ANNI 2015: *ise*-vartaloisten verbien äännesymboliikkaa. – *Sananjalka* 57 s. 106–128.
- KALLIO, PETRI 2008: On the “early Baltic” loanwords in Common Finn. – Alexander Lubotsky, Jos Schaeken, Jeroen Wiedenhof (toim.), *Evidence and counter-evidence. Essays in honour of Frederik Kortlandt 1. Balto-Slavic and Indo-European linguistics* s. 265–77. *Studies in Slavic and General Linguistics* 32. Amsterdam: Rodopi.
- KIM, JEONGDO 2015: Onomatopoeettisuutako vain? Uusia etymologioita suomen onomatopoeettisille sanoille. – *Sananjalka* 59 s. 129–150.
- 2018: Uusia etävästineita suomen onomatopoeettisille sanoille. – Sampsa Holopainen & Janne Saarikivi (toim.) *Περί ὀρθότητος ἐτύμων. Uusiutuva uralilainen etymologia* s. 181–204. *Uralica Helsingensia* 11. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- 2019: *Hulisemisesta hulinaksi. Onomatopoeettisuuden haalistuminen suomen fonesteemisten substantiivien valossa*. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-5433-0>.
- KROONEN, GUUS 2013: *Etymological dictionary of the Proto-Germanic inherited lexicon*. Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series, vol. 11. Leiden – Boston: Brill.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus & Kielikone oy 2021. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi> (29.1.2022).
- KULONEN, ULLA-MAIJA 1996: *Sanojen alkuperä ja sen selittäminen. Etymologista leksikografiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2010: *Fonesteemit ja sananmuodostus. Suomen kontinuaatiivisten U-verbijohdosten historiaa*. Suomi 197. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LÖNNROT, ELIAS 1874: *Suomalais-ruotsalainen sanakirja. Edellinen osa A–M*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MIKONE, EVE 2002: *Deskriptiiviset sanat. Määritelmät, muoto ja merkitys*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NES = HÄKKINEN, KAISA 2004: *Nyky-suomen etymologinen sanakirja*. Juva: WSOY.

- NIKKILÄ, OSMO 1981: Germaanisperiäisiä 'reippaita' sanoja itämerensuomessa. *Sananjalka* 23 s. 61–82.
- 1999: Sporadischer Konsonantenwechsel im Ostseefinnischen. – *Finnisch-Ugrische Mitteilungen*. 21–22 s. 129–160. Helmut Buske Verlag.
- RAUHALA, ILONA 2015: *Uralilaiset adjektiivit. Sanaluokan historian hahmottelua*. Helsingin yliopisto.
- RYTKÖNEN, AHTI 1935: Deskriptiivisistä sanoista. – *Virittäjä* 39 (1) s. 90–102.
- SAARIKIVI, JANNE 2018: Finnic and other Western Uralic borrowings in Permian. – Sampsa Holopainen & Janne Saarikivi (toim.), *Περί όρθότητος έτύμων. Uusiutuva uralilainen etymologia* s. 269–355. *Uralica Helsingensia* 11. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- SKES = ITKONEN, ERKKI – JOKI, AULIS JOHANNES – PELTOLA, REINO 1955–1981: *Suomen kielen etymologinen sanakirja I–VIII*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- SMS = *Suomen murteiden sanakirja*. <https://kaino.kotus.fi/sms/> (27.1.2022).
- SSA = *Suomen sanojen alkuperä 1–3. Etymologinen sanakirja*. Erkki Itkonen & Ulla-Maija Kulonen (toim.). Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 556 & Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 62. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus & Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2001 [1992–2000].
- SUHONEN, SEPPÖ 1980: Balttilaisten lainasanojen levikistä ja merkityspiirteistä itämerensuomalaisissa kielissä. – *Virittäjä* 84 (3) s. 189–210.
- 1992: An der Grenze zwischen Entlehnung und Onomatopoesie. – Deréky Pál, Marianne Sz. Bakró-Nagy, Timothy Riese, Péter Hajdú (toim.), *Festschrift für Károly Rédei zum 60. Geburtstag* s. 415–419. Wien: MTA Nyelvtudományi Intézet.
- VMS = *Väike murdesónastik*. <https://www.eki.ee/dict/vms/> (27.1.2022).
- YSuS = KALLIO, PETRI 2019: *Yhteissuomalainen sanasto*. https://sanat.csc.fi/w/index.php?title=Luokka:Yhteissuomalainen_sanasto (27.1.2022).

S2-käyttäjryhmälle suunnatun lukutestin rakentuminen

Selkokieli on kielen muoto, jota on muokattu rakenteeltaan, sanastoltaan ja sisällöltään helpommaksi henkilöille, joilla on erilaisten syiden vuoksi vaikeuksia ymmärtää yleiskieltä (Selkokeskus 2021). Yksi selkokielen keskeisimmistä tarkoituksista on tehdä viestinnästä saavutettavampaa ja näin tukea tiedon välittymistä kaikille yhteiskunnan ryhmille. Yksi merkittävä selkokielen kohderyhmä ovat kielenoppijat; on arvioitu, että Suomessa on noin 190 000 suomea toisena kielenään (S2) käyttävää henki-

lää, jotka voisivat hyötyä selkokielestä (Juusola 2019: 3–4).

Maisterintutkielmassani (Vasile 2021) tutkin, miten suomea toisena kielenään puhuvat aikuisopiskelijat ymmärtävät kirjoitettua selkokieltä ja millaisia eroja eri kielitaitotasolla olevien opiskelijoiden välillä mahdollisesti esiintyy. Opiskelijoiden kielitaitotasot vaihtelivat A2.2–B2-tasojen välillä. Suurin osa heistä oli opiskellut suomea vähintään muutaman vuoden ja puhui äidinkielenään indoeurooppalaista kieltä. Esittelen seuraavaksi tutkimus-